

Sygn. akt I UZ 12/18

POSTANOWIENIE

Dnia 15 maja 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak (przewodniczący)

SSN Zbigniew Korzeniowski

SSN Dawid Miąsik (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania M. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.
o umorzenie składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 15 maja 2018 r.,
zażalenia organu rentowego na wyrok Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 19 grudnia 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

**uchyla zaskarżony wyrok i pozostawia Sądowi Apelacyjnemu
w [...] rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego.**

UZASADNIENIE

Decyzją z 21 października 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w C. (organ rentowy), zgodnie ze stanem na dzień 15 stycznia 2015 r., umorzył M. K. (ubezpieczona) składki za czerwiec 2006 r. i styczeń 2008 r. na ubezpieczenie społeczne w kwocie 921,27 zł, na ubezpieczenie zdrowotne w kwocie 361,81 zł, na Fundusz Pracy w kwocie 73,08 zł oraz odsetki od tych składek. Organ rentowy stwierdził, że warunkiem umorzenia powyższych należności jest spłata należności objętych postępowaniem o umorzenie, co wynika z art. 1 ust. 10 ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność (Dz.U. z

2012 r., poz. 1551, dalej jako ustawa abolicyjna), w tym wypadku składek, których obowiązek zapłaty został na ubezpieczoną nałożony w wyniku przeniesienia na nią decyzją z 2 marca 2007 r. odpowiedzialności za zobowiązania spółki cywilnej, której była współlnikiem.

Odwołanie od powyższej decyzji wniosła ubezpieczona, podnosząc że uzależnienie umorzenia należności z tytułu składek od spłaty należności niepodlegających umorzeniu jest nieprawidłowe, gdyż nie posiada ona żadnego zadłużenia z tytułu takich składek.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniosł o jego oddalenie.

Wyrokiem z 29 czerwca 2016 r., IV U [...] Sąd Okręgowy w C. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że określił, iż warunkiem umorzenia jest spłata należności niepodlegających umorzeniu, czyli kwot zaległych składek na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych w wysokości 161,56 zł za grudzień 2004 r. i po 165,72 zł za miesiące od stycznia 2005 r. do kwietnia 2005 r. oraz Fundusz Ubezpieczeń Zdrowotnych w wysokości 0,60 zł za grudzień 2004 r., i po 4 zł za okres od stycznia 2005 r. do kwietnia 2005 r. w terminie 12 miesięcy od uprawomocnienia się decyzji.

Sąd Okręgowy ustalił, że ubezpieczona prowadziła własną działalność gospodarczą pod nazwą „W”. i z tego tytułu zalegała ze składkami za okres od grudnia 2004 r. do kwietnia 2005 r. Decyzją z 2 marca 2007 r. organ rentowy stwierdził, że ubezpieczona jako współlnik spółki cywilnej „M” odpowiada całym swoim majątkiem solidarnie ze spółką i pozostałymi współlnikami za wszystkie obciążenia z tytułu składek i zobowiązana jest do zapłaty składek za okres od grudnia 2004 r. do lipca 2006 r. na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych w kwocie 15.881,80 zł, na Fundusz Ubezpieczeń Zdrowotnych w kwocie 4.048,75 zł, na Fundusz Pracy oraz na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w kwocie 1.121,70 zł oraz odsetek za zwłokę obliczonych na dzień 31 stycznia 2017 r.

Sąd Okręgowy ustalił ponadto, że 15 stycznia 2015 r. ubezpieczona wniosła o umorzenie nieopłaconych należności za cały okres zadłużenia. Należności ubezpieczonej niepodlegające umorzeniu za okres od grudnia 2004 r. do kwietnia 2005 r. wyniosły na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych 824,44 zł oraz na Fundusz Ubezpieczeń Zdrowotnych 16,60 zł.

Sąd pierwszej instancji zwrócił uwagę, że w przypadku ubezpieczonej należności niepodlegające umorzeniu dotyczyły składek na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych za grudzień 2004 r. w wysokości 161,56 zł, za okres od stycznia 2005 r. do kwietnia 2005 r. w wysokości 165,72 zł oraz na Fundusz Ubezpieczeń Zdrowotnych za grudzień 2004 r. w wysokości 0,60 zł i za okres od stycznia 2005 r. do kwietnia 2005 r. w wysokości 4 zł i to te kwoty powinny zostać uwzględnione przez organ rentowy i zawarte w decyzji, nie zaś kwoty, obciążające ją z tytułu przeniesienia na nią odpowiedzialności za zobowiązania spółki cywilnej.

Apelację od powyższego wyroku Sądu Okręgowego wniosły obie strony. Ubezpieczona zaskarżyła wyrok Sądu pierwszej instancji w zakresie, w jakim oddalono odwołanie i uznano, że warunkiem umorzenia jest spłata należności niepodlegających umorzeniu. Organ rentowy zaś podniósł, że ubezpieczona posiada zadłużenie z tytułu indywidualnie prowadzonej działalności gospodarczej oraz z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne i społeczne zatrudnionych pracowników, które to należności niepodlegają umorzeniu na mocy ustawy abolicyjnej. Co więcej postępowaniu abolicyjnemu nie podlegają nieobjęte wnioskiem ubezpieczonej należności wynikające z decyzji organu rentowego z 2 marca 2007 r. o odpowiedzialności osób trzecich (za okresy od grudnia 2004 r. do lipca 2007 r.).

Wyrokiem z 19 grudnia 2017 r., III AUa [...] Sąd Apelacyjny w [...] uchylił zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję organu rentowego i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania organowi rentowemu i rozstrzygnął o kosztach postępowania na rzecz ubezpieczonej.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że przedmiotem niniejszego postępowania było rozstrzygnięcie o prawidłowości decyzji organu rentowego z 21 października 2015 r.

Niesporne w ocenie Sądu drugiej instancji było, że wnioskiem z 15 stycznia 2015 r. ubezpieczona wystąpiła o umorzenie całości zadłużenia z tytułu prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej. Rozpoznając wniosek ubezpieczonej, organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję określającą warunki umorzenia należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy za miesiąc czerwiec 2006 r. i styczeń 2008 r. W punkcie II zaskarżonej decyzji organ rentowy wskazał, że warunkiem umorzenia

należności jest spłata należności niepodlegających umorzeniu, o których informację ubezpieczona może uzyskać w Wydziale Rozliczeń Kont Płatników Składek Oddziału ZUS w C., gdzie skarżąca uzyskała informację, iż w 2007 r. organ rentowy wydał decyzję o przeniesieniu na nią odpowiedzialności za zaległości spółki, o których ubezpieczona nie wiedziała, i na które nie wyrażała zgody.

Sąd Apelacyjny wskazał, że z ustaleń Sądu Okręgowego wynika, iż ubezpieczona prowadziła własną działalność gospodarczą pod nazwą „W.” oraz była współnikiem spółki cywilnej „M” Dnia 2 marca 2007 r. organ rentowy wydał wobec ubezpieczonej jako współnika spółki cywilnej decyzję stwierdzającą jej odpowiedzialność całym swoim majątkiem solidarnie ze spółką i pozostałymi współnikami za wszystkie obciążenia z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne i zobowiązał ją do zapłaty tych składek za okres od grudnia 2004 r. do lipca 2006 r.

Sąd Apelacyjny uznał, że organ rentowy nie rozpoznał w całości wniosku ubezpieczonej i nie ustalił czy ubezpieczona posiadała jako współnik spółki cywilnej nieopłacone składki na własne ubezpieczenie. Także Sąd Okręgowy nie rozpatrzył tej kwestii, gdyż powinien był zwrócić akta organowi rentowemu celem ustalenia czy ubezpieczona posiadała nieopłacone składki jako współnik spółki cywilnej. Skoro bowiem w odwołaniu została ujawniona okoliczność przeniesienia na ubezpieczoną odpowiedzialności za zaległości składowe spółki cywilnej „M”, to wniosek ubezpieczonej z 15 stycznia 2015 r. podlegał też ocenie na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy abolicyjnej, z którego wynika, że z wnioskiem o umorzenie należności, o których mowa w art. 1 ust. 1 ustawy abolicyjnej, może również wystąpić spadkobierca lub osoba trzecia, jeżeli w zakresie tych zobowiązań organ rentowy wydał decyzję o ich odpowiedzialności. Przez osobę trzecią rozumieć należy podmiot, wobec którego organ rentowy wydał decyzję o przeniesieniu odpowiedzialności za zobowiązanie płatnika składek z tytułu nieopłaconych przez niego składek i to na jego własne ubezpieczenie za okres od 1 stycznia 1998 r. do 28 lutego 2009 r. W obliczu powyższych rozważań Sąd drugiej instancji uznał, że Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy, zaznaczając, że ze względu na zakres kompetencji Sądu pierwszej instancji przekazanie mu sprawy do ponownego rozpoznania byłoby bezcelowe, gdyż nie mogłoby doprowadzić do usunięcia uchybień organu rentowego. Organ rentowy przy ponownej ocenie wniosku

ubezpieczonej powinien uwzględnić całość zadłużenia wynikłego z obu rodzajów prowadzonej przez ubezpieczoną działalności.

Zażalenie na powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego wniósł organ rentowy, zaskarżając go w całości i zarzucając naruszenia art. 477^{14a} k.p.c. w związku z art. 386 § 4 k.p.c., przez ich niewłaściwe zastosowanie i w konsekwencji uchylenie zaskarżonego wyroku i poprzedzającej go decyzji organu rentowego oraz przekazanie sprawy organowi rentowemu do ponownego rozpoznania, podczas gdy w niniejszej sprawie istota sporu została rozpoznana przez organ rentowy oraz Sąd pierwszej instancji, a wydanie wyroku nie wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości lub w znacznej części.

Organ rentowy wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego i przekazanie temu Sądowi sprawy do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenia kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie okazało się zasadne.

Uchylając wyrok Sądu pierwszej instancji oraz decyzję organu rentowego i kierując sprawę do ponownego rozpoznania przez organ rentowy, Sąd drugiej instancji kierował się założeniem, zgodnie z którym organ rentowy nie rozpoznał istoty sprawy, ponieważ rozpoznając wniosek ubezpieczonej złożony w trybie ustawy abolicyjnej o umorzenie całości obciążających ją zaległości składkowych nie ustalił, czy ubezpieczona miała nieopłacone składki z tytułu podlegania ubezpieczeniu jako wspólnik spółki cywilnej. Tym samym Sąd drugiej instancji uznał, że częściowe rozpoznanie wniosku o ustalenie warunków umorzenia zaległości składkowych jest nierozpoznanie istoty sprawy.

Sąd Najwyższy tej oceny nie podzielił, co uzasadniało uchylenie zaskarżonego wyroku. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem zakres przedmiotowy postępowania sądowego z odwołania od decyzji organu rentowego wyznacza przedmiot decyzji organu rentowego. Sąd nie może orzekać o tym, co nie było przedmiotem rozstrzygnięcia organu rentowego. Dlatego gdy zdarzy się, że między wnioskiem ubezpieczonego a treścią decyzji organu rentowego wystąpi

rozbieżność, sąd będzie musiał uchylić decyzję organu rentowego z powodu nierozpoznania istoty sprawy (art. 477^{14a} w związku z art. 386 § 4 k.p.c.). Skorzystanie z art. 477^{14a} k.p.c. jest możliwe wówczas, gdy organ rentowy minął się z sednem sporu. Oznacza to, że uchylenie decyzji organu rentowego jest dopuszczalne, gdy nie doszło do przesądzenia wniosku złożonego przez ubezpieczonego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 czerwca 2016 r., I UZ 11/16, LEX nr 2093748). Taka sytuacja ma jednak miejsce wówczas, gdy wnioskodawca domagał się od organu rentowego rozstrzygnięcia innej sprawy ubezpieczeniowej (podjęcia innych działań), niż ta, którą organ rentowy rozstrzygnął w skarżonej decyzji (np. wnioskodawca wnosil o rentę z tytułu niezdolności do pracy a organ rentowy przyznał mu rentę rodzinną). Gdy natomiast organ rentowy wyda decyzję w przedmiocie zbieżnym z wnioskiem inicjującym postępowanie administracyjne, lecz nie uwzględnił żądania wnioskodawcy w całości, niezależnie od tego, czy uczyni to świadomie i celowo czy też wskutek przeoczenia, wówczas nie można mówić o nie rozpoznaniu istoty sprawy. Zaskarżenie takiej decyzji otwiera przed sądem ubezpieczeń społecznych możliwość weryfikacji jej poprawności i korekty w stopniu pozwalającym na nawet i pełne uwzględnienie żądania zgłoszonego pierwotnie przez wnioskodawcę na etapie postępowania administracyjnego.

W niniejszej sprawie wnioskodawczy wniosła o umorzenie całego zadłużenia. Organ rentowy rozpoznał ten wniosek, wydając decyzję określającą warunki umorzenia należności z tytułu składek związanych z indywidualną działalnością gospodarczą ubezpieczonej. Sąd pierwszej instancji uznał, że decyzja określająca warunki umorzenia należności składkowych powinna określać także kwoty należności, których spłata warunkuje wydania decyzji umarzającej należności. Skoro Sąd drugiej instancji przyjął, że umorzeniu podlegają także należności z tytułu składek za ubezpieczenie społeczne wnioskodawczyni jako współnika spółki cywilnej, na którego przeniesiono odpowiedzialność z tytułu zaległości składkowych tej spółki, to po dokonaniu stosownych ustaleń powinien zmienić decyzję organu rentowego określając jakie składki z tego tytułu będą podlegały umorzeniu. Niespełnione zostały przesłanki zastosowania art. 477^{14a}

k.p.c. w związku z art. 386 § 4 k.p.c., ponieważ istota sprawy została rozpoznana – choć niepełnie - zarówno przez organ rentowy jak i Sąd pierwszej instancji.

Z tych względów zaskarżony wyrok należało uchylić. Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.